

20 ГОДИНИ СПЕЦИАЛНОСТ ФИЛОСОФИЯ ВЪВ ВТУ „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“

*Проф. д-р Вихрен Бузов,
Декан на Философски факултет 2003–2011 г.*

20 YEARS TRAINING IN PHILOSOPHY AT THE UNIVERSITY OF VELIKO TURNOVO

*Prof. Dr. Vihren Bouzov
Dean of the Faculty of Philosophy 2003–2011*

***Abstract.** The course of training in philosophy has been opened in 1992–93 year. Now it has full term accreditation for 6 years and it is on the 2th place in the national ranking of specialties. 14 young doctors in Philosophy graduated in Veliko Turnovo. Our Faculty has been accepted as national and international center of philosophical researches and education.*

***Key words:** course of training in philosophy, University of Veliko Turnovo*

20-годишният юбилей на специалност Философия във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ е повод за равностметка и очертаване на нови идеи за бъдещо развитие. В перспективата на човешкия живот една такава възраст се свързва с преход от юношеството към младежката зрелост, но за академичните специалности, особено за философията при нейната хилядолетна история, тя изглежда твърде малка. Независимо от това, по отношение на нашето развитие в драматичните години на прехода от социализъм към периферен капитализъм имаме постижения, които да отбележим и проекти за следващите

години, водещи към бъдещи успехи. През този кратък период специалността премина през три успешни акредитации като на всяка повишаваше оценката си с единица – от задоволителна към много добра, а през 2012 г. се нареди на второ място в рейтинга на професионалните направления у нас непосредствено сред колегията от Философския факултет в СУ „Св. Климент Охридски“.

1. Учебна дейност и кадрово развитие

Специалност Философия във ВТУ “Св. св. Кирил и Методий” е открита с Решение на АС на ВТУ “Св. св. Кирил и Методий” от 11.03.1992 г. от началото на учебната 1992–1993 г. Първоначално тя е в рамките на Исторически факултет и се обслужва от катедра “Философия”, която води обучението по философски дисциплини пред други специалности. По философски шифри на научни специалности в момента са хабилитирани 9 преподаватели на основен договор в двете философски катедри, към тях следва да прибавим и 6 главни асистенти, 5 от които с докторска степен.

ВТУ “Св. св. Кирил и Методий” втори след СУ “Св. Климент Охридски” дръзна да открие тази специалност и то във време, когато тя обираше всички пасиви на „преходното” яростно отрицание на идеологизацията от времето на тоталитарния социализъм. След това бяха разкрити специалностите в ЮЗУ “Неофит Рилски” и ПУ “Паисий Хилендарски”, за кратко и в НБУ. В стратегията на нашата специалност “Философия” още от самото начало влизаше утвърждаването на академичен състав върху собствена база. Тя дойде от бившата Катедра “Обществени науки” с един кръг от рутинирани преподаватели, от които почти никой не беше робувал на идеологическата доминация на марксистката философия в предходния период. След 2001 г. към тях се прибавиха хабилитирани от бившето ВНВУ “Васил Левски” и от закрития Славянски университет.

Преди създаването на Философски факултет катедра „Философия” в Исторически факултет бе ръководена от доц. д-р Александър Нейков и проф. дфн Лъчезар Андреев. При създаването на Философски факултет тя бе разделена на две катедри като техни първи ръководители бяха проф. дфн Николай Николов на катедра „Философски науки” и доц. д-р Евлоги Данков на катедра „История на

философията”. Впоследствие катедра „Философски науки” бе ръководена от доц. д-р Сашо Марков и доц. д-р Здравко Иванов, а „История на философията” от проф. д-р Лъчезар Андреев.

Нашият Философски факултет е създаден съгласно Решение на АС от 12.12.1994 г. и Заповед Р247/10.04.1995 г., утвърден след преобразуване на структурата на ВТУ “Св. св. Кирил и Методий” с Постановление № 160 на МС от 20.06.2001 г. – ДВ № 59 от 3.07.2001 г. В изминалите години негови декани са били проф. д-р Ради Радев (1995–1996 г.), проф. д-р Лъчезар Андреев (1996–1997 г.), доц. д-р Сашо Марков (1997–1999 г.), доц. д-р Здравко Иванов (1999–2001 г.), доц. д-р Илия Стойков (2001–2003 г. и 2011–2013 г.), проф. д-р Вихрен Бузов (2003–2011 г.) и в момента доц. д-р Даниела Тасевска. Първоначално Философски факултет включва само специалност Философия, от учебната 1999–2000 г. към него се присъединява катедра “Психология” със съответната специалност, а от 2001–2002 г. стартира специалност Политология.

Днес в него работят 50 преподаватели на основен трудов договор, от които 25 хабилитирани (8 професори, 5 доктори на науките, 17 доценти), 25 нехабилитирани, извън това число и 4 съвместители. Те са разпределени в 5 катедри – „Философски науки”, „История на философията”, „Психология”, „Политология, социология и културология” и „Чуждоезиково обучение”. Обучението се осъществява в три професионални направления, всички с 6-годишна акредитация с добри оценки: 2.3 Философия, 3.2 Психология и 3.3 Политически науки, в три бакалавърски и десет магистърски програми. Студентите в трите направления с ярко изразена доминация на психологията надвишават 1000 души. В рейтинговата класация на МОМН за 2012 г. професионалното направление „Философия” заема втора позиция, непосредствено след СУ „Св. Климент Охридски”, а нашето направление „Психология” е трето. Факултетът обучава и 16 докторанти в акредитирани пет научни специалности.

В структурата на Философски факултет съществуват три изследователски центъра със собствени статuti: Център за философски изследвания и Лаборатория по психология (създадени с решения на АС от 1995 г.), като втората бе преобразувана в 2012 г. в Център по психология и Център за трансгранични изследвания, създаден през

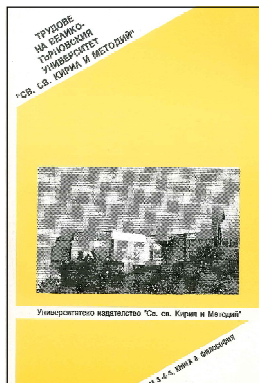
май 2012 г. по Международен проект MIS-ETC Code 408 “Максимизация на сравнителните предимства на граничните региони” по Програмата за трансгранично сътрудничество Румъния – България с водещ партньор Университетът в Крайова, Факултет за социални науки, координатор проф. д-р Вихрен Бузов, период 18 месеца и обща стойност 486 000 евро. Философският факултет разполага с модерна материална база за обучение и научни изследвания на неговия академичен състав, студентите и докторантите.

За периода на 20-годишното си развитие специалност Философия може да се похвали със сериозно кадрово утвърждаване и укрепване – в нея работят шестима главни асистенти с докторски степени, завършили в този период – Стоян Бъчваров, Росен Рачев, Иво Дочков и Георги Белогашев, Милен Маринов и Анна Иванова. Сред нашите възпитаници имаме вече доцент в БАН (Доротея Джорова), четирима доктори в БАН (Юлия Васева, Мина Стоева, Даниела Иванова, Галин Пенев), главен асистент с докторска степен в ПУ „Паисий Хилендарски” – Валентин Аспарухов. Други доктори по философия, завършили нашата специалност, са Мирела Костадинова, Петя Пенева. Средната възраст на преподавателския състав в специалността е под 50 години.

Европейската кредитната система бе въведена изцяло през 2004 г. В обучението за бакалаври в първата версия на учебните планове съгласно кредитната система се предлагаша общо 61 курса, 24 от тях са задължителни, 26 избираеми, 11 факултативни. След свободен избор и селекция студентите бяха длъжни да имат общо 39 курса. Около 75-80% от лекционните курсове се водеха от хабилитирани преподаватели на основен трудов договор. Обучението за педагогическа правоспособност бе изнесено в отделен учебен план. Редица дисциплини от учебния план бяха ориентирани към изграждане на собствен облик на обучението по философия във ВТУ “Св. св. Кирил и Методий”. Такъв характер имаха “Философия на религията” (в комбинация с избираемата “Религиознание”), “История на българската философска мисъл”,

“Аксиология”, “Философия на културата” и редица други. Тук се вписва и акцентът върху логиката и близки до нея дисциплини от рубриката на аналитичното направление (логическа семантика, история на логиката, философия на езика, философия на правото, социология на знанието), социалната философия, онтологията. Те се четат от наши преподаватели с утвърден в национален мащаб научен авторитет с изследвания и резултати в тези области.

В най-новата си версия нашите учебни планове притежават редица достойнства. В тях бе включено и обучението за педагогическа правоспособност по предметен цикъл „Философия”, за да се дадат повече шансове на нашите възпитаници на пазара на труда. Предимство за студентите са многото избираеми дисциплини и възможностите да се обучават на втори чужд език срещу скромно допълнително заплащане.

До този момент в обучението за придобиване на образователно-квалификационна степен “магистър” за завършили основната специалност предлагаме програми “Съвременна философия” и “Социална философия”, в които около 80 % от лекционните курсове се водят от хабилитрани на основен договор. Предлагаме и програма за завършили висше образование по други професионални направления.

Водещата концепция при създаване и развитие на специалността е свързана със следните доминанти: ангажираност с най-актуалните философски направления и дискусии, подготовка на специалисти с умения за практическо решаване на проблеми, широкопрофилност и интегративност на обучението.

Освен в научноизследователско направление нашите възпитаници се реализират и в различни практико-приложни насоки – учители, журналисти, политици, експерти в институции, в културната сфера. Проблемът с реализацията е особено значим в светлината на продължаващата икономическа криза и на драстичните социални

диспропорции между София и провинцията. Те са характерни за упадъчния неолиберален капитализъм, в който живеем в годините на прехода.

Анкетите за реализацията се попълваха от завършили по желание при получаване на дипломата, но от 2010 г. такава форма бе качена на страницата на ВТУ “Св. св. Кирил и Методий”, а и ние практикуваме изпращане на електронен формуляр за попълване. Поради силната динамика (движение на възпитаниците ни в страната и зад граница, от една професия в друга, форми на временна заетост) е трудно да обхванем всички завършили, но се опитваме да дадем достатъчно представителни резултати или поне такива, които показват тенденции. Достатъчно високи са показателите за реализиране по специалността и в близка сфера на завършилите философия (около 60%-70 % и повече с малка динамика в годините). Трябва специално да отчетем, че във времето процентът на реализирани наши възпитаници се изменя позитивно. Ако в първите една-две години е по-малък от 50 %, докъм петата той вече минава 60%. Завършилите преди повече от пет години са реализирани дори в по-голям процент. Добрите резултати за философите свързваме с добрите позиции на дисциплините от Философски цикъл в средното училище, където те могат да стават учители, както и с по-фундаменталното образование, което им даваме, благодарение на което могат да работят в повече сфери на социалния и културния живот.

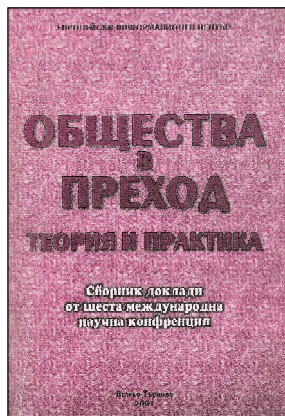
Сред видните възпитаници на специалността са 14 млади доктори в различни академични звена, Томислав Дончев, бивш министър, депутат, Деян Колев, лидер на организацията “Амалипе” и зам.-председател на Националния консултативен съвет за малцинствата, също от първия випуск на философите, бизнесменът Александър Нанков, общински съветник и управител на най-силната превозваческа фирма в областта “Алекс ОК”, Стефан Кинов, ген. секретар на Българо-китайската търговско-промишлена палата, Николай Георгиев, шоумен и водещ на предаванията “Руска рулетка” и “Ясновидци”. Те са винаги с нас при тържествени събития.

По техния път вървят нашите сегашни студенти, които през 2012 г. създадоха „Философски клуб – ВТУ” като студентска организация във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий” и са на път да регистрират

неправителствена студентска организация „Перспективи”, която се готви да издава списание и да кандидатства с проекти по младежки програми. Студентите участват активно в научни проекти и публикуват на страниците на нашата поредица „Идеи в хуманитарните науки”, както и в национални философски издания.

2. Научните постижения на търновските философи

През изминалите осемнадесет години Философският факултет се утвърди като едно от водещите основни звена на ВТУ “Св. св. Кирил и Методий” и като национален център за обучение и развитие на научна дейност в областите на хуманитарните и социалните науки. Той е вторият такъв факултет в страната след този в СУ “Св. Климент Охридски”. Международният ни авторитет и признание се измерва с престижни научни програми и споразумения за сътрудничество с академични центрове на Балканите (Букурещ, Крайова, Яш, Орадя, Бая Маре в Румъния, Янина в Гърция, Ниш и Белград в Сърбия, Скопие и Тетово в Македония), в Русия и Украйна (Волгоград, Твер, Суми) в Централна (Ягелонски университет, Краков, Полша, Философски факултет в Университет „Св. св. Кирил и Методий” в Търнава, Словакия) и Западна Европа. За изминалите години нашият Философски факултет се утвърди и отстоява своето място на картата на европейското образователно и културно пространство.

Затова сега ще хвърлим поглед към проектите с участието на търновски философи и към основните теоретични доминанти в тяхната дейност. Ще обърнем внимание и на организираният от нас научни форуми.

Национални и международни проекти

А) Национални – Фонд „Научни изследвания” на МОМН, наредба № 9 на МОМН, други подкрепящи фондове:

1) „Логиката във висшето образование” 2001–2002 г. проект на Секция по логика при ИФИ-БАН с участници от наша страна доц. д-р В. Бузов, доц. д-р Е. Данков, проведени 2 конференции.

2) 2003, Проект „Изследване на мотивацията на студентите за учебна дейност”, подкрепен от ВТУ „Св. св. Кирил и Методий” по линия на финансиране от МОН за научно-изследователски проекти. Ръководител на проекта бе доц. д-р Вихрен Бузов, координатор – гл.ас. д-р Красимира Петрова. Участници бяха доц. д-р К. Тодорков, доц. д-р И. Стойков и студенти (стойност 5000 лв.).

3) „Въвеждане на социология във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий” – ръководител проф. д-р Вихрен Бузов, 2003 г. (5000 лв.).

4) „Ние в европейския дебат”. Академична мрежа за бъдещето на Европа – с подкрепата на АБСКЕБ, проведена конференция в Търново 2002 и в София, 2002–2003 г.

5) „Неоплатонизъм и християнство” с ръководител доц. д-р Иван Христов (2000–2002). Той бе подкрепен от Фондация „Отворено общество” два пъти и от ВТУ „Св. св. Кирил и Методий” по линия на научните проекти един път. Към него бе закупена литература и работеше студентски семинар (стойност на двата проекта – 10 000 лв.).

6) 2002 г. с подкрепа от Фондация „Отворено общество” „Равен достъп до висшето образование – КС курс за кандидат-студенти от ромски произход” с ръководител доц. д-р Вихрен Бузов и координатор гл.ас. д-р Красимира Петрова. В него бяха включени 7 кандидати от ромски произход и 3 от български. Участници още бяха доц. д-р И. Христов, доц. д-р С. Марков и доц. д-р И. Стойков – преподаватели (стойност 3000 лв.).

7) 2006–2007 г. „Ars и Scientia през Късното средновековие: етика и политика” – Фонд „Научни изследвания”, доц. д-р Н. Божилова.

8) 2006–2009 „Институции на знанието в Европа в началото на Новото време” подкрепен от Фонд „Научни изследвания”, ръководител проф. д-р Вихрен Бузов, стойност 48 000 лв.;

9) 2006–2007, Проблеми на преподаването на обществени науки в държавните висши училища – ръководител проф. д-р Вихрен Бузов, 1000 лв.

10) 2009–2011 „Академичен форум по проблемите на сигурността” подкрепен по Наредба 9 на МОМН със средства от бюджета на ВТУ: ръководител (проведени три международни конференции), ръководител проф. д-р Вихрен Бузов, стойност около 10 000 лв.

11) 2008 г. „Перспективи и наследство на философията в България” по Наредба 9 на МОМН, екип с ръководител доц. д-р Кирил Шопов и участие на проф. Бузов, проф. Д. Цацов и доц. д-р Е. Данков.

12) 2013 „Нови предизвикателства пред сигурността на Балканите” по Наредба 9 на МОН, ръководител проф. д-р Вихрен Бузов, участието на докторанти и студенти по философия – Светла Йорданова, Ахмед Куйтов.

Б) Международни – с участие на екип от Философски факултет като партньор:

1) 2011–2012 MIS-ETC 408 „Maximizing comparative advantages of border regions” University of Craiova, Faculty of Social and Humanistic Sciences – Lead Partner, St. Cyril and St. Methodius University, Philosophical Faculty, (project coordinator), Romania-Bulgaria Program of Cross Border Cooperation 2007–2013, 18 месеца, Second call – 486 000 euro, координатор на българския екип проф. д-р Вихрен Бузов.

В) Международни с индивидуално участие на наши представители:

1) 2002–2005, Project 1310, “Cultural and Ethnical Relationships on the Balkans – Prospects for Regional and European Integration” with University of Nis, Institute of Sociology, Philosophical Faculty, Serbia, supported by the Ministry of Science and Ecology of Serbia – по този проект проведохме голямо социологическо изследване в Търновска област.

2) 2002 г. “Семинар за нови университетски курсове” – “Философия на правото” в ЦЕУ– Будапеща, BOUZOV, V. (2002), Philosophy of Law, Syllabus (www.ceu.hu/crc/syllabi/alumni/philosophy/bouzov.html).

3) 2004, DAAD, Проект на гл. ас. д-р Н. Божилова за 2 м към Семинар по средновековна литература, Свободен университет – Берлин.

4) 2006–2010 Project 149014Д “Culture of Peace, Identity and Ethnic Relationships in Serbia and on the Balkans in the Process of European Integration”, with University of Nis, Institute of Sociology, Philosophical Faculty, Serbia, supported by the Ministry of Science and Ecology of Serbia.

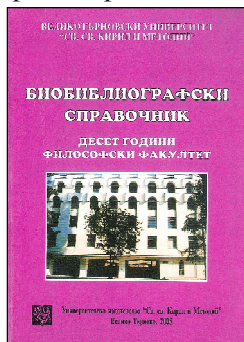
5) 2012–2014 Project 179074 “Tradition, Modernization and Identities in Serbia and in the Balkans in the Processes of European Integrations”, Lead Partner University of Nis, Centre of Sociological Studies – по този проект проведохме голямо социологическо изследване сред студенти в България, Сърбия и Македония.

6) 2010-2012 POSDRU проект 2010-2013 89/1.5/S/56815, „Knowledge-Based Society – Researches, Debates, Perspectives” – Romanian Academy- Iasi Branch, University of Baia Mare, Romania – участие на проф. д-р Вихрен Бузов в 5 международни конференции и приемане на 4 постдокторанти в Центъра за трансгранични изследвания.

Участието в проекти и тяхната тематика е доказателство за водещата роля на философията в научните изследвания във Философски факултет. Няколко са приоритетните направления на философски изследвания, в които нашата Търновска гилдия смело може да претендира за национално първенство и дори за международен престиж:

Логика и философия на правото

Първото от тях е свързано с логиката, философията на правото, философията на езика и теорията на познанието, развивани в анали-

тичен дух. Основно значение имат резултатите на проф. д-р Вихрен Бузов в логиката на социалното познание – правната логика и теория на юридическата аргументация, деонтичната логика на основата на перформативната теория за нормите, логиката на решенията с приложения към научната рационалност, към политическото поведение и вземането на решения по проблемите на сигурността, както и философията на езика. Тези резултати са развити в книгите:

- 1) *БУЗОВ, В.* Практическа логика или изкуството на аргументацията. НВМ-Пл. Христов, 1998, 144 с.
- 2) *БУЗОВ, В.* Логика (кратък курс). В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 2001. 91 с.
- 3) *БУЗОВ, В.* Философия на езика. Одри, 2002. 128 с.
- 4) *БУЗОВ, В.* Философска логика. В. Търново, Пик, 2003. 105 с.
- 5) *БУЗОВ, В.* Светът на нормите. Враца, Одри, 2006. 176 с.
- 6) *БУЗОВ, В.* Логика на решенията или как да бъдем ефективни при вземането на решения. В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 2007. 117 с.
- 7) *БУЗОВ, В.* Вземане на решения при кризи на сигурността. Модели и стратегии. В. Търново, Абагар, 2009. 196 с.

Можем да се позовем и на редица статии, издадени в престижни издания зад граница:

- 1) *BOUZOV, V.* Scientific Rationality, Decision and Choice – in: Bulgarian Studies in the Philosophy of Science (ed. Dimitri Ginev), Boston Studies in the

Philosophy of Science Volume 236, Kluwer Academic Publishers, 2003, pp. 17–29.

2) *BOUZOV, V.* Analytical Philosophy in Bulgaria – in: *Ruch Filozofyczny*, Tom LX, N4, Torun, 2003, pp. 557–664;

3) *BOUZOV, V.* Norms as Decisions – in: *ARHE*, *Casopis za filozofii*, N2, Novi Sad, 2004, pp. 113–117;

4) *BOUZOV, V.* L. Wittgenstein and K. Ajdukiewicz on the Normativeness of Meaning-Rules-in: 6 International Congress of Analytic Philosophy, Volume of Abstracts, (ed. by V. Kukushkina, K. Kjanja-Placek), Krakow, 2008, p. 130.

5) *BOUZOV, V.* Some Remarks on Norms of Scientific Rationality. Abstract. – in: <http://philosophie.ch/sopha2009/?p=227> (Swiss Portal for Philosophy: Congrès triennal de la Societe de Philozofie Analytique, Genève 2-5 septembre 2009).

6) *BOUZOV, V.* Scientific Rationality as Normative System – in: *Logos&Episteme. An International Journal of Epistemology* N 2, Romanian Academy-Iasi Branch, 2010, pp. 247–257.

На конгреса на Европейското общество по аналитична философия в Краков през 2008 г. проф. Бузов ръководи заседание на секцията по философия на езика. Други автори, които работят в аналитичната традиция, са проф. д-р Витан Стефанов, човек с изключителни заслуги за утвърждаването на нашата специалност и факултет, и доц. д-р Дафина Генова от Филологически факултет. Проф. д-рн Мариета Ботева също има сериозен принос към приложенията на логиката и развитието на реториката. През 2012 г. тя защити научната степен „Доктор на философските науки” по темата „Реторическата аргументация в политическите дискурси”.

Следващо направление на научни постижения е философията на правото. Проф. Бузов написа главата за България в най-престижното международно издание в тази област:

Bouzov, V. et.al., (2012), A Treatise of Legal Philosophy and General Jurisprudence. V.12, A History of the Philosophy of Law in Europe XX Century. The World of Civil Law, Bologna, E. Pattaro (ed.), 2012

Трябва да прибавим и книгите:

1) *БУЗОВ, В.* Философия на правото и правна логика в глобалната епоха. В. Търново, Абагар, 2010. 240 с.

2) *БУЗОВ, В.* Бележки по философия и логика на правото, Учебно помагало за студенти по право, философия, социални и политически науки. Враца, Одри, 2007, 120 с.

Ето някои от важните теоретични резултати:

– обосновани са измеренията на теоретичното проблемно преместване в съвременните философски дискусии за същността на правото – от отношението на право и морал към осмисляне на ролята и мястото на правото в глобалното общество в противопоставянето между технологични и диалогични концепции;

– същността на правото е разкрита чрез диалектичното многообразие и единство на неговите различни типове битие и на тази основа е разгърната определена визия за динамиката на неговото развитие в епохата на глобализацията;

– проектиране на постиженията на българската философия и теория на правото в контексти на водещите европейски и световни дискусии;

– в развитата в аналитичен дух концепция за правната логика като специфична област на приложната логика са изведени двойственият характер на юридическата аргументация при доминация на реалната такава и логическата природа на някои важни юридически стандарти и механизми на вземане на решения.

*Търново – национален център на изследванията върху
българската философска традиция и култура*

Историята на българската философска култура бе обогатена с мащабни изследвания на наши преподаватели. Книгите на доц. д-р Евлоги Данков получиха много позитивни отзиви в страната и в чужбина. Той от дълги години се занимава с нейната популяризация, издаване и коментари, организира студентски кръжок, а заедно с доц. д-р Росина Данкова издава частното философско списание “Любомъдрие”, което дава най-широка картина на развитието на българската философска мисъл и нейното представителство зад граница. На неговите страници преподаватели, студенти, авторитетни чужди учени си дават среща, по най-актуалните философски теми с акцент върху българското философско-културно наследство и постижения. Книгите на доц. Данков са мащабна панорама на националните философски традиции:

1) Данков, Е. Увод в историята на българската философия. Прологмени към диахронната предметност на българския Логос. В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 2009. 392 с.

2) Данков, Е. История на българската философия. От палеобалканската митология до метафизиката на исихазма. Том I. В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 2009. 379 с.

3) Данков, Е. Метафизика на исихазма. Том втори Логосът на Трети Рим. В. Търново, ИВИС, 2009. 327 с.

Той е съставител и вдъхновител на редица томове от философската поредица Библиотека „Диоген“, която се утвърди като колективно издание, представящо нови изследвания за отношението на философията към другите науки и форми на културата. Ето някои издания под негово съставителство:

1) Философия и религия. В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 2006, 210 с.

2) Философски и психологически идеи. Българската вселена етнокултурни традиции и национални перспективи. Сборник за докторантски и студентски изследвания. Том II. Великотърновски университет “Св. св. Кирил и Методий”. В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 2008, 204 с.

3) Перспективи и наследство на философията в България. Том I (По случай 45-годишнината от създаването на ВТУ “Св. св. Кирил и Методий” и 15-годишнината от създаването на Философския факултет). В. Търново, ИВИС”, 2008. 499 с.

Последният сборник, който събира изследвания от национална научна конференция в Търново през 2008 г. е поредното свидетелство за водещата роля на нашия Философски факултет в изследванията върху българската философска култура.

Своят принос в изследванията върху българската философска култура имат още проф. д-р Кирил Шопов, ръководител на проект „Перспективи и наследство на философията в България”, проф. д-р Вихрен Бузов с неговите статии зад граница върху българското философско наследство:

1) *BOUZOV, V.* Analytical Philosophy in Bulgaria – in: *Ruch Filozofyczny*, Tom LX, N4, Torun, 2003, pp. 557–664.

В момента основна роля в тези изследвания играе проф. д-р Димитър Цацов, който след дългогодишно преподаване на хонорар от 2011 г. вече е наш щатен преподавател. По тези стъпки върви и

гл.ас. д-р Георги Белогашев, който защити дисертация за социалната философия на Михалчев.

Онтология и метафизика

Тук специално ще посочим публикациите на доц. д-р Сашо Марков, които бяха отбелязани и коментирани в не едно издание като постижение в българската философска традиция:

- 1) Марков, С. Философски лексикон. В. Търново, Слово, 2003.
- 2) Марков, С. От Платон до Стросън: Философия, Онтология, Анализ. В.Търново, Фабер, 1999.
- 3) Марков, С. Увод в онтологията. В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 2003.

Неговите резултати са свързани с онтологическото моделиране. По стъпките му върви гл.ас. д-р Стоян Бъчваров, който защити дисертация за феноменологията през 2012 г.

Философия на културата и политиката, регионални изследвания

Третото направление на нашите търсения също е свързано с престижни и интересни научни резултати. Тук следва да бъдат открити няколко по-важни линии.

Основно място сред тях заема изследването на историята на европейските институции на знанието в Ранномодерната епоха, реализирано в три сериозни тома с участието на много авторитетни изследователи от няколко академични институции (сред тях проф. дфн Цочо Бояджиев и проф. дсн Пепка Бояджиева, проф. дфн Олег Георгиев, доц. дфн Владимир Сабоурин, доц. д-р Димитър Димитров):

- 1) БУЗОВ, В. (съст.). Европейските институции на знанието в началото на Новото време. Враца, Одри, 2008.
- 2) БУЗОВ, В. (съст.). Ранномодерна Европа: университети, наука, хуманизъм. В. Търново, Абагар, 2009.
- 3) БУЗОВ, В. (съст.). Мрежи и институции на знанието в Ранномодерна Европа. В. Търново, Абагар, 2010.

Те бяха издадени по голям научен проект с подкрепата на Фонд „Научни изследвания” на МОМН.

В сферата на философията на политиката и регионалните изследвания можем да отбележим и следните постижения:

– Изследване на сравнителните предимства на областите край Дунава от Румъния и България в рамките на международния проект MIS-ETC Code 408 „Максимизиране на сравнителните предимства на граничните региони” с водещ партньор Университетът в Крайова, общ период 18 месеца и стойност 486 000 евро. По този проект бяха издадени два съвместни българо-румънски сборници и шест учебници по регионални проблеми, бе проведено мащабно социологическо изследване за влиянието на евроинтеграцията върху граничните региони. Ето някои издания по този проект:

1) BOUZOV, V. Social Responsibility and Political Participation (the Case of Bulgarian and Romanians) – in: In: The Impact of European Union Integration of the Border Regions, Conference Volume, Alma Press and St. Cyril and St. Methodius University Press, 2011, pp.15–19.

2) Bouzov, V., T. Kaleynska, A. Markovska et.al. „Влияние на европейската интеграция върху граничните региони”, „Impactul integrării europene asupra regiunilor de graniță”, Craiova Romania, Alma & Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 2012;

3) Авторы: Кристина Пасатою, проф. д-р Пол Риндеру, проф. д-р Байко Байков, гл. ас. д-р Ангелина Марковска „Модернизация на публичните институции”, Издание по Международен научен проект MIS-ETC Code 408 “Максимизация на сравнителните предимства на граничните региони” по Програма за трангранично сътрудничество Румъния-България 2007–2013 г., Издател в Румъния: ALMA Publishing House, Romania, Craiova, 2012.

4) Авторы: проф. д-р Пол Риндеру, Кристина Пасатою, доц.д-р Теодора Калейнска: „Европейски политики и институции”, Издание по Международен научен проект MIS-ETC Code 408 “Максимизация на сравнителните предимства на граничните региони” по Програма за трангранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г., Издател в Румъния: ALMA Publishing House, Romania, Craiova, 2012.

– Прилагане на теорията на решенията към политическите решения и специално към тези в сферата на сигурността, специално на международната сигурност:

1) БУЗОВ, В. Вземане на решения при кризи на сигурността. Модели и стратегии. В. Търново, Абагар, 2009. 196 с.

2) *БУЗОВ, В.* Логика на решенията или как да бъдем ефективни при вземането на решения. В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 2007. 117 с.

3) *BOUZOV, V.* On the Conception of Security (A Philosophical Approach) – in: *Analele Universitatii din Oradea, Fascicula Sociologie-Asistenta Sociala-Filozofie [Annals of the University of Oradea, Installment Sociology-Social Work-Philosophy]* N IX, 2010, pp. 9–17.

4) *BOUZOV, V.* Certain Problems in the Ongoing Reform of Bulgaria's National Security System – in: *Традиция, модернизация, идентитети. Место традиције и модернизације у различитим концепцијама и стратегијама развоја земља у транзицији*, Универзитет у Нишу, 2011, сс. 229–235.

5) *БУЗОВ, В.* Проблеми на националната и международната сигурност, Т.1-3, Сборници от международни конференции във Велико Търново. В. Търново, ИВИС, 2009–2011.

Трите последни цитирани сборници събират резултатите на голям наш проект по Наредба 9 „Академичен форум по проблемите на сигурността”, който бе реализиран интензивно в продължение на три години под мое ръководство.

– Критичен анализ на проблема за глобалната справедливост и отхвърляне на неолибералната догматика:

1) *BOUZOV, V.* The Knowledge Society in Global Perspective – in: *The Limits of Knowledge Society, Proceedings of Scientific Conference – Iasi, Romania, V.4 Ethics, Social and Political Philosophy*, eds. I.Frasin, C.D.Vsiliu–Iasi, Romania, 2011, pp. 91–105.

2) *BOUZOV, V.* On Rationality of Collective Choice in the Context of Mankind – in: *Knowledge and Action, Proceedings of International Scientific Conference – Baia Mare, Romania V.6 , V.6 C.Gasparyl, D.Dunka (eds) – Baia Mare, Romania, 2011, pp.115–127.*

3) *Bouзов, V.* Global Injustice as a Challenge to the World Today – in: *Creation and Creativity in the 21th Century. Interdisciplinary Researches.*, Chirimbu, S. et al. (coord.), STEF, 2012, pp.634–636.

– Изграждане на теория за рационалната дискусия, която се използва като методологичен инструмент за отхвърляне на различни форми на догматизма и на културния империализъм в някои актуални политологични теории, засягащи проблемите на Балканите:

1) *BOUZOV, V.* Der Balkan – Ein Zusammenstoß von Kulturen oder die Konfrontation von Zivilizationen [Balkans – Clash of Cultures or Confrontation of Civilizations (Popper v/s Huntington)] – in: *Pulverfass Balkan. Mythos oder*

Realität, Internationales Symposium; P. Angelova, J. Veichtbauer (Hrsg.), Rörig Universitätsverlag, 2001, S.187–195;

2) *БУЗОВ*, В. Толерантността на балканските общества [BOUZOV, V., Tolerance in Balkan Cultures] – в: *Геокултура развоја и култура мира на Балкану (етничка и религијска позадина [The Geoculture of Development and the Culture of Peace in the Balkans (Ethnic and religious Background)]*, Faculty of Philosophy, University of Nis, 2006, s. 173–179 (in Bulgarian).

Не можем да не отбележим и сериозните резултати на доц.д-р Данков в краеведските културологични изследвания върху историята и културата на Велико Търново и региона. Те са намерили място в много статии и в списанието „Любомъдрие”.

По тази линия на изследвания трябва да отбележим и нашите признати постижения в аксиологията и философията на ценностите. Аксиологията е философската наука за оценките и ценностите. Нашият покоен колега проф. д.ф.н. Николай Николов, пръв ръководител на Катедра „Философски науки” и бивш зам.-декан, почетен професор на Философски факултет, за когото УИ “Св. св. Кирил и Методий” издаде през 2002 г. юбилеен сборник в библиотека „Диоген”, „Ценности и ценностни ориентации”, съст. С. Марков, бе пионер на аксиологическите изследвания у нас. Той развиваше собствена концепция, близка по дух на немския идеализъм, която изглежда напълно еретично на силно идеологизираното поле на философията през 80-те години. За него ценностите не съществуват обективно, а се конструират в акта на оценката, оценъчните съждения имат собствено познавателно съдържание (“Оценката”, НИ, 1982). Тези изследвания продължават доц. д-р Росина Данкова, доц. д-р Ели Сярова, проф. д-р Вихрен Бузов, доц. д-р Сашо Марков, гл. ас. Ива Шишкова.

История на античната и средновековната философия

Тук следва да бъде отбелязан проектът „Неоплатонизъм и християнство” на доц. д-р Иван Христов от 2001–2002 г., реализиран с подкрепата на Фондация „Отворено общество”. По него и по предишен проект към същата Фондация. Доц. Христов получи подкрепа и от вътрешния фонд на ВТУ. Във Философски факултет влязоха нови книги на стойност по антична философия в Библиотечно-информационния център в К5 на стойност 2165 \$.

От Фондация “Отворено общество” бе подкрепен проект на доц. д-р Иван Христов за изследователски семинар и архив по антична и средновековна философия. Това е продължение на подкрепата за семинара, който се провежда при сериозен интерес от студентите. Благодарение на тези проекти Философски факултет се превърна в може би най-добре снабдения с литература център за изследване на античната философия у нас. За съжаление комуникацията ни с Фондацията се сблъска с определени административни трудности.

Заслуга основно на доц. Христов бе и организирането на Докторантски семинари в базата на ВГУ „Св. св. Кирил и Методий”, който имаше две издания на наша територия – през 2002 и 2004 г., от които бяха издадени хубави томове.

По стъпките на доц. Иван Христов тръгна нашия млад колега гл. ас. д-р Иво Дочков.

На средновековната философия бе посветен проектът на доц. д-р Нора Божилова „Ars et Scientia ” през Късното средновековие: етика и политика” (2006–2007 г.). В неговите рамки бе организирана изключително сериозна научна конференция с участие на нашите колеги от СУ „Св. Климент Охридски” проф. дфн Цочо Бояджиев и проф. дфн Георги Каприев.

Институтът по средновековна философия и култура на СУ „Св. Климент Охридски”, Философски факултет, бе наш партньор и в проекта „Институции на знанието в Европа в началото на Новото време”. Организирахме три конференции и издадохме томове, които свидетелстват за организирането на един истински мисловен колектив с център Търново и с постижения в изследването на европейските институции на знанието – университети, школи, академии.

Тези доминанти на нашите теоретични търсения и постижения придават своеобразие на организацията и осъществяването на преподаването на философските дисциплини във Велико Търново.

Научните форуми

Много важна роля има участието на преподавателите в научни форуми. В рамките на краткия период на нашето институционално съществуване най-значимите научни форуми, организирани от Философски факултет и с водещото участие на философите бяха:

1. Европейска конференция “Влиянието на европейската интеграция върху граничните региони” с подкрепа на Проект MIS-ETS 408 “Максимизация на сравнителните предимства на граничните региони” по Програмата за трансгранично сътрудничество Румъния-България с водещ партньор Университет в Крайова, Факултет за социални науки – 30 юни – 1 юли 2011 г., Крайова. По същия проект проведехме и Заключителна конференция във Велико Търново през юни 2012 г.

2. Международна конференция “Сигурността в региона на Югоизточна Европа”, Белград, 19–20 ноември 2011 г., съвместно с Центъра за стратегически изследвания на националната сигурност, неправителствена организация от Република Сърбия.

3. Международната конференция “15 години Философски факултет”, организирана на 19–20 ноември 2010 г. във Велико Търново с 10 участници от Румъния и Сърбия.

4. Три международни научни конференции “Проблеми на националната и международната сигурност” по Проект “Академичен форум по проблемите на сигурността” с ръководител проф. д-р Вихрен Бузов, организирани съответно октомври 2009 и 2010 г., и ноември 2011 г.

5. Международна научна конференция „Нови предизвикателства пред сигурността на Балканите” – 22–23.11.2013 г. по научен проект с участието на гости от 7 страни.

6. Юбилейна международна конференция „50 години ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”, Секция Философски факултет.

7. Международна научна конференция “Политика и национална сигурност” съвместно с НВУ “Васил Левски” и с подкрепата на Центъра за публична дипломация на Главната квартира на НАТО – октомври 2008 г.

8. Три национални научни конференции “Европейските институции на знанието в началото на Новото време” по научен проект към Фонд “Научни изследвания” ВУ-ОХН 209/ 2006 г. “Институции на знанието в Европа в началото на Новото време” с ръководител проф. д-р Вихрен Бузов – 2007, 2008, 2009.

9. Най-голямата национална научна конференция, посветена на философската мисъл в България “Перспективи и наследство на философията в България” – по научен проект по Наредба 9 на МОН – 2008 г.

10. Четири големи национални конференции с международно участие “Съвременно образование и чужд език”, организирани от Катедра “Чуждоезиково обучение” към Философски факултет с подкрепата на проекти по Наредба 9 на МОН.

11. Традиционните Студентски четения, които се превърнаха в постоянен форум и най-добрите доклади от тях се включват в поредицата на УИ “Св. св. Кирил и Методий” “Идеи в хуманитарните науки”.

12. Конференцията „Логика и наука” през 2006 г., сборникът от която бе публикуван през 2007 г.

13. Заключителна конференция „Максимизация на сравнителните предимства на граничните региони” по Проект 408 – юни 2012 г. във Велико Търново.

14. Международната научна конференция „Политика, европейска интеграция и социална промяна”, организирана през 2005 г. в чест на 10-годишнината от създаването на Философския факултет като материалите от нея излязоха в два тома.

15. Националната научна конференция „Народопсихология и глобализация” през 2004 г. с участието на студенти и преподаватели от три висши училища като томчето от нея даде началото на нашата поредица „Идеи в хуманитарните науки” под надслов „Българската етно-културна вселена”.

16. Методически семинар „Преподаването на философия във висшите училища”, съвместно с Философски факултет на СУ „Св. Климент Охридски”, 2005 и 2006 г. в с. Арбанаси.

17. Национални семинари на докторантите по философия в с. Арбанаси – 2002 и 2004 г.

Конференциите се превърнаха във форуми за дискутиране на най-актуалните философски и политически проблеми на нашето развитие. В тях винаги са участвали гости от различни национални и задгранични академични звена.

3. Международното сътрудничество в развитието на специалността

За краткия период на съществуване на Философски факултет постепенно бе изградена и развита организация за поддържане и развитие на сътрудничеството с други университети и научни организации в чужбина. Това се осъществява по линия на:

- международни образователни контакти с близки университети, с които обменяме опит в обучението и научната дейност;
- обмен на преподаватели по преките договори на Университета за двустранно сътрудничество;
- разширяваща се мрежа от Еразъм-договори за студентска и преподавателска мобилност;
- съвместно участие в международни проекти и участие на наши преподаватели в проекти зад граница;
- привличане на чуждестранни студенти и докторанти и изпращане на наши по международни програми;
- съвместни обучителни програми.

През 2012 г. проведохме и една съвместна програма с Университета в Крайова, Румъния която представлява обучителен модул по проект MIS-ETC Code 408 „Максимизация на сравнителните предимства на граничните региони” по Програмата за трансгранично сътрудничество Румъния – България 2007–2013 г. с бюджет 486 000 евро. Този модул за обучение на консултанти по местни политики на развитието предстои да прерасне в съвместна магистърска програма. Тя бе първата съвместна международна обучителна програма в най-новото развитие на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”.

Философски факултет поддържа особено интензивни контакти с редица авторитетни партньори от ЕС и региона на Балканите. Най-активни партньорства поддържахме в Румъния, Сърбия, Полша, Словакия, Македония. Имаме споразумения за сътрудничество с Янина, Гърция и Ниш, Сърбия.

В последните три години контактите ни с румънски академични институции имат водеща позиция. С Университета в Крайова, Факултет за социални науки, осъществихме големия проект MIS-ETC Code 408 „Максимизация на сравнителните предимства на граничните региони” по Програмата за трансгранично сътрудничество Румъния – България 2007– 2013 г. на стойност 486 000 евро и продължителност 18 месеца. Съвместно проведохме обучителни модули, емпирични изследвания в крайдунавските региони, изградихме центрове за трансгранично сътрудничество. Сключихме със същия университет и Еразъм-договор по философия и политически науки. Замисляме съвместна магистърска програма „НАТО и Балканите”. В Крайова участваме в конференции, разменяме преподаватели за мобилност по Програма „Еразъм”.

Не по-малко значими са и нашите отношения с Университета в Букурещ, Философски факултет. Направихме три посещения на деканско равнище на колегите в румънската столица от 2008 г. насам. По наша инициатива, идваща от 2008 г. бе сключен общ договор за сътрудничество с Букурещкия университет. Зам.-ректорът на Университета в Букурещ и президент на Румънската философска асоциация проф. Мирча Думитру посети нашата Международна конференция „15 години Философски факултет” (19–20.11.2010), заедно с зам.-декана проф. К. Стоянеску. Обменяме преподаватели по програма Еразъм, дискутираме възможности за съвместни програми и участия в проекти. Проф. д-р Вихрен Бузов е поканен за член на редколегията на годишника на Букурещкия Философски факултет. Проф. Мирча Думитру през декември 2011 г. бе избран за Ректор на Букурещкия университет. Проф. Бузов участва в голяма конференция „Глобална справедливост и норми” през май 2012 г. като присъства и на церемонията за произвеждане на един от най-големите съвременни социални философи проф. Т. Поге за почетен доктор на Букурещкия университет. През юни 2012 г. деканът проф. Бранковяну и неговият заместник Визурану посетиха Търново, участваха в международна конференция и изнесоха лекции по Програма „Еразъм”. Подготвяме постоянен съвместен семинар, който ще се финансира по вътрешен проект от Румъния.

Важен партньор за нас е Румънската академия на науките – филиал Яш, която заедно със Северния Университет в Бая Маре провежда голям проект по ОП „Управление на човешките ресурси” „Обществото на знанието – изследвания, дебати, перспективи” 2010–2012 г. Проф. д-р Вихрен Бузов участва в проекта и в пет от проведените конференции. Получихме проект за договор за сътрудничество с Академията, който бе утвърден от Академичен съвет в края на 2012 г. По линия на сътрудничеството в този проект се свързахме и със сродните факултети в Бая Маре и Яш, с които също осъществяваме обмяна на опит. По този проект в Центъра за трансгранични изследвания работиха 6 румънски постдокторанти на двумесечни стажове (докторите М. Хриску, И. Гереш,) и едномесечни (В. Плешка, Д. Сандру, Даниела Матей, Киприян Алеку). През октомври 2013 г. проф. Бузов участва в Международна конференция на Института „Г. Зане” в Яш на тема „Напредъкът в теорията на решенията”. Бяха проведени и предварителни разговори за сключ-

ване на договор за сътрудничество с Университета „Петре Андрей” в Яш.

От Факултета за социални науки в Орадя също получихме проект за Еразъм-договор, който е подписан и започва да действа. Деканката на този Факултет проф. Флора Чипя участва в нашата Заключителна конференция през юни 2012 г. Доц. Виорика Банчу от Орадя участва вече в три наши конференции.

Също в рамките на ЕС особено интензивно се развиват и контактите ни с Ягелонския университет, Краков, Философски факултет. Този Университет е исторически за Полша и важен център на тяхната аналитична традиция, която е сред водещите в света. С Краков осъществяваме обмен на студенти и докторанти по Програма „Еразъм”, както и на преподаватели. Имаме пет докторанти и магистри, посетили за по 3 месеца Краков. Четири пъти по Програма „Еразъм” и да пъти по преките договори съм изнасял лекции в Полша. През март 2013 г. изнесох лекция „Философски и научни методи” в семинара по метафилософия на знаменития полски философ Ян Воленски. Отдавна в най-старото аналитично списание „Философско движение” в Торун излезе моя лекция върху развитието на аналитичната философия в България. Тя бе представена пред местната колегия в 2002 г. Полските традиции в аналитичната философия са оказали значимо влияние върху нашето собствено теоретично развитие.

Университетът „Св. св. Кирил и Методий” в Търнава, Словакия, е друга важна дестинация в нашите международни контакти. Ние бяхме посетени два пъти от декана на Философски факултет проф. Емил Данек. Осъществяваме обмен на студенти по Програма „Еразъм” във всичките ни специалности. Наши преподаватели от специалност Психология проф. Красимира Йонкова и доц. д-р Даниела Тасевска през 2012 г. изнесоха лекции в Словакия, а ние бяхме посетени от две техни преподавателки. В момента преговаряме с Католическия университет в Ружумберок, Словакия, за договор за сътрудничество в сферата на психология на социалната работа.

Контактите ни със Сърбия също винаги са били приоритет за нас. Университетът в Ниш е наш отдавнашен партньор. В един десетгодишен период осъществяваме интензивно сътрудничество с Философския факултет, Център за социологически изследвания и с Центъра за балкански изследвания, неправителствена организация на проф. Любиша Митрович, по ръководени от него проекти:

1) 2002–2005, Project 1310, “Cultural and Ethnical Relationships on the Balkans – Prospects for Regional and European Integration” with University of Nis, Institute of Sociology, Philosophical Faculty, Serbia, supported by the Ministry of Science and Ecology of Serbia – по този проект проведохме голямо социологическо изследване в Търновска област.

2) 2006–2010 Project 149014Д “Culture of Peace, Identity and Ethnic Relationships in Serbia and on the Balkans in the Process of European Integration”, with University of Nis, Institute of Sociology, Philosophical Faculty, Serbia, supported by the Ministry of Science and Ecology of Serbia.

3) 2012–2014 Project 179074 “Tradition, Modernization and Identities in Serbia and in the Balkans in the Processes of European Integrations“, Lead Partnet University of Nis, Centre of Sociological Studies – по този проект проведохме голямо социологическо изследване сред студенти в Сърбия, България и Македония.

В рамките на първия от тези проекти на конференции, обмяна на опит и като участници в изследванията се включиха освен мен, доц. д-р Иван Христов, проф. д-р Иван Райчев, гл. ас. д-р Мая Русева, гл. ас. д-р Стоян Бъчваров. Във връзка с втория от тези проекти аз и проф. д-р Кирил Шопов няколко пъти посетихме Ниш за участие в конференции, както и колеги от други факултети. В третия проект направихме голямо социологическо проучване в Сърбия България и Македония на тема „Междуетнически отношения, национална идентичност и култура на Балканите“. От наша страна участвахме с проф. д-р Райчев и гл. ас. д-р Мая Русева. През този период проф. д-р Л. Митрович три пъти посети Търново – два пъти за публични лекции и веднъж за участие в международна конференция по сигурността. През 2013 г. проф. Митрович стана почетен професор на Философски факултет.

Поканихме колегите от Ниш и те се включиха активно в организираната по проекта с Крайова Европейска конференция „Влиянието на европейската интеграция върху граничните региони“, 29.06-01.07.2011 г. Така осъществихме тройно сътрудничество в нашия регион. Замисляме тройно кандидатстване по различни европейски проекти, което става възможно във връзка с кандидат членския статут на Сърбия в ЕС.

С Центъра за стратегически изследвания по националната сигурност, ръководен от проф. Слободан Нешкович, най-голямата сръбска неправителствена организация по тези актуални проблеми с 450 члена, контактуваме по линия на проекта „Академичен форум по проблемите на сигурността” още от 2010 г., когато техни представители се включиха в нашата конференция, а през 2011 г., м. ноември, проведохме две съвместни международни конференции – в Търново на 11–12.11 и в Белград на 19–20.11. Ще запомним участието на този проект на проф. д-р Данило Ж. Маркович, един от най-големите сръбски и балкански социолози, бивш вицепремиер и министър на образованието на Сърбия.

През 2013 г. нов тласък получиха нашите отношения с „изгнаническият” сръбски университет в Косовска Митровица. Той е съставен от преподаватели, изгонени по време на войната от Прищина и се поддържа от сръбската държава. През септември 2013 г. с колежата доц. д-р Стефан Анчев от ИФ участвахме в Международната конференция „Глобализация и десоверенизация” в Косовска Митровица. Бе организирана екскурзия с полицейски ескорт из Косово, за да разгледаме многократно палените сръбски манастири *Грачаница*, *Високи Дечан* и *Печ*, обсадени сред албанското „море”.

Имаме амбицията да си помагаме взаимно още по-интензивно с нашите колеги, а след приемането на Сърбия за кандидат за ЕС да сключим Еразъм договори с техни университети.

Другите ни контакти на Балканите са по-спорадични, но съществени за нас – с Университета в Скопие, Философски факултет, на деканско равнище и с албанския Университет в Тетово, от където имахме гост през 2008 г. – проф. Галип Велиу. През 2012 г. делегация от катедра „Психология” начело с проф. д-р Красимира Йонкова, зам.-декан, посети Института по психология при Философския факултет на Университета в Скопие и установи първи контакти.

Имаме потребност от развитие на по-интензивни отношения с Турция. През 2012 г. наши студенти-политолози бяха на конференция в Коня. Работим по сключване на Еразъм-договор с Университета в Ризе, Турция, по който предстоят първи контакти. От 2013 г. стартираме интензивна програма „Глобално разбиране на принудителната миграция” с 12 университета от цяла Европа като водещ е Университет Гедиз в Измир.

Тук ще отбележим отново и активното ни сътрудничество с Отдела за публична дипломация при Главната квартира на НАТО в Брюксел. Ние осъществихме две посещения там (2006 и 2009 г.), а през 2007 г. д-р Надя Миланова от НАТО изнесе публични лекции пред наши студенти. През 2008 г. наш проект съвместно с НВУ „В. Левски” за провеждане на Международна конференция „Политика и национална сигурност” получи подкрепа на НАТО на стойност около 4000 евро. Конференцията премина при сериозен успех.

Имаме контакти и с чешки университети. Д-р Хелена Петруциова от Университета в Острава посети ВТУ и направи публични лекции през 2007 г. като публикува статии в наши издания.

Отделяме особено внимание на отношенията с Русия и Украйна. По линия на преките договори на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий” Университетът във Волгоград стана наша факултетска дестинация – той бе посетен от проф. дфн Минчо Минчев, проф. дфн Лъчезар Андреев, доц. д-р Митко Момов, проф. дпн Тодор Галунов. По линия на преките договори доц. д-р Евлоги Данков бе през 2006 г. в Твер, а доц. д-р М. Няголова – през 2008 г. в Смоленск. Сумският педагогически институт вкара в борда на своето списание „Философия и наука” проф. дфн Димитър Цацов.

Контактите ни с Украйна се разшириха изключително много благодарение на доц. д-р Евлоги Данков. Той участва два пъти в научни конференции на Посолството на Украйна, където представи изследвания за връзките между българската и украинската култура.

Една важна перспектива на нашите международни контакти е разширяването на тяхната география. Стъпка към това направи проф. д-р Кирил Шопов, който през 2006 г. бе за три месеца на изследователско посещение в Бразилия, където изнесе лекции. Той поддържа добри контакти с бразилски философи, а през 2011 издаде изключително сериозната книга:

ШОПОВ, К. 2011: Бразилия от Кастело Бранко до Дилма Русев. Външна политика и вътрешен напредък, „Рива”.

Такава линия чертае и Ректорът на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий” проф. дпн Пламен Легкоступ, благодарение на чиито инициативи нашият университет установи отлични контакти в Китай и Бразилия. Станахме втори университет в България с Център „Конфуций”.

Друга важна перспектива е кандидатстването по европейски проекти в новия програмен период 2014–2020 г. Трябва да търсим

партньори и то не само от Балканите. Вече се научихме да работим в научни колективи, изградихме истински междууниверситетски мрежи, които чакат да бъдат актуализирани.

Можем да заключим, че Философският факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий” е разпознаваем и търсен партньор в рамките на европейското изследователско пространство и на региона на Балканите като тази негова роля предстои да се утвърждава и развива.

По линия на международното сътрудничество достатъчно се поддържа и разширява участието на преподавателите в международни изследователски и образователни проекти. Вече описахме активната дейност по тези направления с колегите от Румъния и Сърбия. Сътрудничеството ни по Програма „Еразъм” също излезе от начална фаза и се утвърждава и развива.

4. Пред предизвикателствата на ХХІ век

Осъзнаваме огромните предизвикателства, които стоят пред нас във второто десетилетие на ХХІ век. Ще се опитаме да ги представим в обобщен вид тук:

А) В сферата на учебната дейност:

– Непрекъснато повишаване на качеството на обучението и разширяване прилагането на съвременни методи на преподаване.

– Засилване на собствения облик и традиции в преподаването на нашите специалности.

– Разширяване на мрежата от магистърски програми с такива на английски език, които да бъдат интересни, на високо ниво, и да привлекат студенти извън ЕС – в момента вече готвим програма по практическа философия с екзистенциално консултиране.

– Преподаване на английски език за чуждестранни студенти и в бакалавърските програми.

– Съвместни магистърски програми с университети от Румъния, основно по европейски проекти (Крайова, Букурещ).

– Изпращане на повече наши студенти по Програма „Еразъм” зад граница и привличане на по-голям брой чужди студенти като постепенно да преминем от индивидуално към групово обучение на чуждестранните студенти.

– Вътрешна мобилност в мащабите на страната със стиковане на учебните планове, за да може да улесним студенти, които искат да участ семестър или година в Търново, в Пловдив или в София.

– Разширяване на възможностите за изборност на дисциплини и предлагане на студентите колкото е възможно по-голям избор на лекционни курсове.

– Засилване на контактите със средното училище и с всички актуални и потенциални потребители на кадри с цел разширяване на практическото обучение на нашите студенти, проучване на потребностите и оценката за нашите възпитаници.

Б) В сферата на научната дейност:

– Решително излизане на международното поле с наши издания – списания, сборници, както и с участия в реномирани списания и в научни конференции зад граница.

– Всички преподаватели с достатъчно много реферирани публикации.

– Повечето от дисциплините да се преподават по учебници, написани от наши автори.

– Бърз кариерен растеж – докторантите бързо да стават доктори, докторите – доценти, а доцентите – професори.

– Интензивни контакти с обществеността за представяне на нашите постижения – чрез издания, конференции, представяния на книги.

В) В международната дейност:

– Работа по големи международни проекти – по програмите на ЕС и други програми, включване на повече преподаватели и студенти в тези проекти.

– Развитие на научни мрежи с повече университети не само на Балканите, но и в цяла Европа.

– Разширяване географията на нашето международно сътрудничество в перспективни райони на бъдещо бързо развитие на света като Китай и Източна Азия, Южна Америка.

В заключение можем да кажем отново, че имаме съзнание за нашите отговорности и за работата, която предстои, за да се превърне нашият любим Философски факултет в утвърдена и авторитетна марка, позната и търсена не само в България и на Балканите, но и в европейското и световното образователно пространство!